

Sammendrag:

Økonomiske virkninger av reiseliv i Voss 2007

Hovedmål med prosjektet

Utgangspunktet for prosjektet er å gi mest mulig presise anslag for året 2007 på omfanget av turistbesøk, og hva turismen betyr i form av omsetning og sysselsetting i kommunen.

Hva rapporten omfatter

Hovedfokus i denne rapporten er omfanget av salg av varer og tjenester til turister. Dette omfatter besøkende både i kommersielle overnattingsanlegg, besøkende i privateide fritidsboliger og besøkende hos slekt og venner. Dessuten omfatter turistbegrepet dagsbesøkende til kommunen samt gjennomreisende som gjør stopp i kommunen.

Beregningsgrunnlaget er innsamlede data om overnatting og omsetning i de ulike bedriftene som betjener turister i kommunen.

I noen tilfeller har det vært vanskelig å skille ut hvor mye som er turistforbruk og hvor mye som er lokalbefolkningens eget forbruk, dette innebærer følgende:

- Rapportens tall for omsetningen i detaljhandelen omfatter ikke bare tilreisendes forbruk, men inkluderer forbruket til sesongarbeidere og andre sysselsatte som ikke har fast bopel i kommunen.
- Serveringsomsetning, skiheisomsetning osv omfatter hele omsetningen, inkludert salg til personer bosatt fast eller midlertidig i kommunen.
- All losjioomsetning er antatt å gjelde personer som kan karakteriseres som turister.

Alle tall er eksklusive merverdiavgift.

Overnattingstilbudet i Voss

Antallet kommersielle senger i Voss kommune er beregnet til 3 100 per 1. januar 2008. Hotellsenger utgjør 1 070 senger, ca 590 er senger i leiligheter og fjellstuer med servering, og de øvrige drøyt 1 450 sengene er selvhusholdssenger. I dette antallet er ikke kommersielle senger i hytter utleid på åremål tatt med.

Totalt sett er det ca 2 580 fritidsboliger i Voss, inkludert selveide ferieleiligheter. Dette tallet omfatter ca 340 fritidsboliger spesielt bygget for utleie og/eller som

firmahytter i Voss, ca 40 private enheter utenom dette som brukes som utleieobjekter, og knapt 2 240 fritidsboliger som anvendes av eier.

Kommersielle turistovernattinger i Voss

Det ble av SSB i 2007 registrert i alt ca 225 000 overnattinger, herav knapt 170 000 hotellovernattinger og snaue 42 300 innen camping (utenom hytter). I følge våre beregninger er antallet kommersielle overnattinger imidlertid langt høyere (456 000), fordi en del overnatting innen hyttegrend og leilighetsanlegg, fjellstuer og gårdshus og lignende ikke har blitt registrert i overnatningsstatistikken.

Tabell A Overnattinger i kommersielle virksomheter i Voss i 2007

Voss kommune	I alt	Nord- menn	Utlendinger	Vinter (nov-mai)	Sommer (juni-aug)	Høst (sept-okt)
Hotell/pensjonat	169 742	91 896	77 846	64 207	82 004	23 531
Hyttegrend og leilighetsanlegg, fjellstuer og gårdshus og lignende	244 000					
Sesongcamping	19 013			8 081	8 678	2 254
Telt/Vogn	14 587			4 528	9 876	183
Bobil	8 659			3 529	5 022	108
Sum camping	42 259			16 138	23 576	2 545
Totalt	456 000					

TØI rapport 950/2008

Utlendinger står for ca 46 prosent av hotellovernattingene og 39 prosent av hyttegrend- og campingovernattingene som er registrert hos SSB.

Samlet antall overnattinger

I tabellen nedenfor er det vist antallet beregnede overnattinger innen de ulike segmenter, og hvilke forutsetninger som er lagt til grunn for beregningene.

Tabell B Samlet antall turistovernattinger i Voss 2007

Overnattningsform	Beregningsgrunnlag/forutsetninger	Antall overnattinger
Sum kommersiell overnatting	SSB statistikk + TØIs beregninger	456 000
Utleie av hytter bygd for utleie privat, leid ut som firmahytter	Antatt 180 enheter, 140 bruksdøgn, 6 personer per bruksdøgn	151 000
Utleie hytter og leiligheter bygd for privat utleie, ikke firmahytter	Antatt 200 enheter, 70 bruksdøgn, 5 personer per døgn	70 000
Egenbruk private hytter/leiligheter	Basert på undersøkelse i Hol 2002 (For Voss gjelder det 1 835 enheter med 150 overnattinger i hver enhet.)	277 000
Privat utleie ellers (lokaler m. m.)	Ca 70 enheter/rom, 5 uker per år, 5 personer per enhet	13 000
Besøk hos slekt og venner	Anslag på 6,5 gjesteovernattinger per innbygger	90 000
Totalt		1 060 000

TØI rapport 950/2008

De foreliggende beregninger av overnattinger i Voss i 2007 gir et samlet antall overnattinger på 1,06 millioner i 2007. (For å få en mest mulig korrekt beregning av totale overnattinger burde det strengt tatt vært gjennomført en separat undersøkelse av bruken av alle private hytter og leiligheter samt antallet og bruken av åremålshytter/leiligheter, men det har ikke vært mulig innen prosjektets rammer.)

Turistrelatert omsetning i Voss

Losjijomsetning

Samlet losjijomsetning i Voss for 2007 er beregnet til ca 148 millioner kroner. Dette fordeler seg på de ulike overnattingsformer slik:

Tabell C Samlet omsetning losji i Voss i 2007

	Beregningsgrunnlag/forutsetninger	Millioner kroner
Hoteller og andre bedrifter i hotellstatistikken	440 kr per overnatting (SSB hotellstatistikk)	74,7
Kommersielle leilighets- og hytteanlegg, fjellstuer og gårder med servering	275 kr per overnatting beregnet ut fra estimert omsetning og antall overnattinger	14,0
Turisthytter ("hyttegrender"), gårder, leiligheter og husrom med selvhushold	210 kr per overnatting beregnet ut fra estimert omsetning og antall overnattinger	23,5
Camping (utenom hyttegrender)	Antatt 100 kr per overnatting	4,2
Utleie av hytter, leiligheter og hus for utleie (vesentlig firmahytter og annen åremålsleie)	Antatt 100 000 kr årlig leie for firmahytter, 60 000 for øvrige utleiehytter	30,0
Annen utleie av felleslokaler, klubbhus/hytter og liknende	Antatt 70 enheter med til sammen 350 utleieuker á 4 000 kroner per uke.	1,4
Total losjirelatert omsetning		147,8

TØI rapport 950/2008

Omsetning servering

Omservering knyttet til servering og annet er beregnet til å ca 160 millioner kroner i 2007 som vist i tabell D:

Tabell D: Omsetning innen servering og "annet" i Voss 2007. Eksklusive merverdiavgift

Kategori	Millioner kroner
9 bedrifter i hotellstatistikken	75,3
10 overnattingsforetak med servering	7,5
30 foretak med overnatting som selvhushold	12,9
Andre restauranter/kafeer, selskapslokaler og liknende	64,4
Sum	160,1

TØI rapport 950/2008

Tallmaterialet er dels hentet fra omsetningsoppgaver for foretakene for 2006 justert opp for 2007 priser, og dels er materialet framkommet ved direkte kontakt til de enkelte bedriftene. Omsetningen ved overnattingsbedriftene omfatter i

hovedsak servering. Tallene kan for noen bedrifter også omfatte salg av ulike typer tjenester og aktiviteter, for eksempel utleie av lokaler, spa- og fitnessfasiliteter, utstyrsutleie, opplevelsesopplegg, etc.

Det er viktig å være klar over at tallene også innbefatter salg av serveringstjenester til personer bosatt i kommunen. Det vil si både fastboende og personer som er midlertidig bosatte i forbindelse med sesongarbeid. (Når det gjelder total turistrelatert omsetning kan man si ikke-turistrelatert omsetning innen servering at til en viss grad oppveies av noe turismerelatert omsetning i andre virksomheter som ikke er regnet med i tallene for turistrelatert omsetning i Voss, som for eksempel varer og tjenester innen bank, post, bil- og båtutleie, offentlige tjenester osv.)

Omsetning i handelsnæringen (detaljhandel)

Total omsetning i detaljhandel (eksklusive merverdiavgift) er for 2007 beregnet til å utgjøre ca 1 129 millioner kroner. Turistenes forbruk i Voss innen detaljhandel er beregnet som totalomsetningen fratrukket beregnet forbruk for kommunens egne innbyggere. Tilreisende (inkludert gjennomreisende, dagsbesøkende og arbeidstakere uten fast bopel i Voss) står for knappe 313 millioner kroner av omsetningen i detaljhandelen i Voss i 2007. Herav er ca 156 millioner i dagligvaresektoren, ca 66 millioner i bensin og service og 91 millioner til ulike typer av varer ellers. Vi har rundet av denne delen av omsetningen til 300 millioner kroner i våre estimater.

Omsetning transport

Turistrelatert omsetning til sammen i turbuss- og taxinæring er beregnet til 29 millioner kroner i 2007 basert på omsetningsoppgaver for foretakene for 2006 justert opp for 2007 priser, samt direkte kontakt med de enkelte transportbedriftene. Da er ikke skoleskyss og lokalbefolkningens transportetterspørsel ellers regnet med.

Omsetning knyttet til skianlegg

Skiheisomsetningen i Voss utgjorde i 2007 (oppjusterte 2006-tall) i alt 30 millioner kroner eksklusive merverdiavgift inklusive skiskoler, skiutleie, skiservice etc. (Kilde: Alpinanleggenes landsforening og omsetningsoppgaver for de aktuelle foretakene for 2006.)

Omsetning knyttet til andre kommersielle aktiviteter og opplevelser

Det er en rekke opplevelses- og aktivitetsforetak i Voss (innen golf, guiding, rafting/elvesport og liknende). Basert på omsetningsoppgaver for perioden 2002-2006 har vi estimert en turistrelatert omsetning på 15,7 millioner for disse foretakene.

Omsetning knyttet til festivaler, arrangementer og liknende

Festivaler og andre arrangementer er viktige for reiselivet i Voss og tilgrensende næringer. Disse arrangementene bidrar også til å gjøre Voss til en helårsdestinasjon. De største og mest kjente er Ekstremsportveko (sommer og vinter) og Vossajazz. Vi har fått en del informasjon fra Destinasjon Voss om besøkstallet og omsetningen til noen av disse arrangementene, estimert der vi manglet detaljert informasjon, og supplert dette med omsetningsoppgaver for arrangørene. Ut fra dette har vi beregnet en turistrelatert omsetning på snaut 15 millioner kroner for festivalene og arrangementene i Voss.

Omsetning tilknyttet bruk av fritidsboliger

Dette omfatter utgifter til strøm, enkle vedlikeholdstjenester, brensel ikke kjøpt i detaljhandel etc., samt faste utgifter (bygsling, bomavgifter, brøyting, etc.). Samlet forbruk per hytte (utleiehytter unntatt) er stipulert til 6 000 kr per år. Med ca 2 240 fritidsboliger i privat bruk som grunnlag utgjør dette en samlet omsetning på 13,4 millioner kroner.

Samlet turistrelatert omsetning i Voss 2007

Til sammen utgjør det turistene legger igjen drøyt 700 millioner kroner i Voss kommune. Dette er inkludert forbruket til dagsbesøkende, gjennomreisende og ”gjestearbeidere”.

Tabell E Total turistrelatert omsetning i Voss i 2007. Eksklusive merverdiavgift.

Omsetningskilde	Millioner kroner
Hoteller og andre bedrifter i hotellstatistikken	74,7
Kommersielle leilighets- og hytteanlegg, fjellstuer og gårder med servering	14,0
Turisthytter ("hyttegrender"), gårder, leiligheter og husrom med selvhushold	23,5
Camping (utenom hyttegrender)	4,2
Utleie av hytter, leiligheter og hus for utleie (vesentlig firmahytter og åremålsleie)	30,0
Annen utleie av felleslokaler, klubbhus/hytter og liknende	1,4
Total losjirelatert inntekt	147,8
Serveringsomsetning	160,1
Detaljhandel	300,0
Turistrelatert transport	29,0
Skiheisomsetning og aktiviteter tilknyttet skianlegg (skiskole, skiutleie, skiservice)	30,0
Andre aktiviteter/opplevelser	15,7
Festivaler og arrangementer	15,0
Annet forbruk knyttet til bruk av fritidsboliger	13,4
Totalt	711,0

TØI rapport 950/2008

Tallene inkluderer ikke verdien av salg av nye hytter/leiligheter eller utgifter til oppgradering av eksisterende hytter. Derimot er løpende utgifter ved bruk av

private fritidsboliger (inkludert utgifter til enkelt vedlikehold, strøm, brøyting etc.) inkludert.

Direkte og indirekte produksjonsvirkninger i Voss

Med produksjonsvirkninger mener vi her verdien av produksjonen, som er satt lik omsetningsverdien av de varer og tjenester næringen produserer, eksklusive merverdiavgift. Et viktig unntak er varehandelen, hvor produksjonsverdien definisjonsmessig tilsvarer bruttofortjenesten, som på landsbasis gjennomsnittlig utgjør ca 30 prosent av omsetningsverdien.

Turistforbruket i Voss i 2007 er beregnet til 711 millioner kroner eksklusive merverdiavgift. Når vi da regner inn 30 prosent av detaljhandelsomsetningen som produksjonsverdi (30 prosent av 300 mill. kroner = 90 mill. kr.), finner vi at samlet turistrelatert direkte produksjonsverdi er ca 501 millioner kroner.

Vi har anslått en produksjonsmultiplikator for Voss på 1,25, dermed blir de indirekte økonomiske produksjonsvirkningene ca 125 millioner kroner (25 prosent av 501 millioner kroner).

Totale direkte og indirekte produksjonsverdi i Voss er følgelig anslått til drøyt 625 millioner kroner.

Turistrelatert sysselsetting i Voss

Direkte og indirekte sysselsetting

Det var i alt 6 342 personer i 2006 som hadde sitt arbeidssted i Voss, i følge SSBs sysselsettingsstatistikk.

Omfanget av arbeidsplasser som direkte skyldes turismen har vi beregnet ut fra denne sysselsettingsstatistikken. Denne gir antall sysselsatte per 4. kvartal 2006, ikke medregnet personer med bopel utenfor Norge. Vi regner inn sysselsettingen i hotell- og restaurantsektoren pluss en andel av sysselsettingen i varehandel, kulturell tjenesteyting/sport og transport som direkte sysselsetting. Denne er beregnet til 970 personer.

Indirekte virkninger i form av produksjonsverdi er beregnet til 126 millioner kroner. Siden vi har stipulert en produksjonsverdi per indirekte sysselsatt på kr. 660 000, gir dette 191 indirekte sysselsatte.

Samlet indirekte og direkte reiselivsrelatert sysselsetting innen Voss kommune (medregnet norske sysselsatte ikke bosatt i Voss) er beregnet til omlag 1 160 personer. Dette inkluderer ikke utenlandske sesongarbeidere, og kun i liten grad norske sesongarbeidere.

Bygg- og anleggssektoren er ikke medregnet i disse tallene. Denne sektoren står for 9,6 prosent av arbeidsplassene i kommunen, og en stor del av dem sannsynligvis turismerelatert.

Sesongarbeid

Når det gjelder sesongarbeidskraft, har vi relativt få gode holdepunkter. Sesongarbeidskraft kommer stort sett utenfra, men det kan også være en del personer bosatt i Voss som har sesongbetont arbeid (både sommer- og vintersesong) i reiselivsnæringene eller tilgrensende næringer. Vi har også fått opplyst at en del utenlandske sesongarbeidere innen bygg- og anleggsnæringen er sysselsatte/formidlet gjennom virksomheter basert i Voss.

Siden statistikken er individbasert og registrerer kun hovedbeskjeftigelse, skjules sannsynligvis også en del sesongpreget sysselsetting av personer bosatt i Voss med annen hovedbeskjeftigelse ellers i året, for eksempel innen landbruk.

Fordeling på heltid og deltid

Reiselivet er tradisjonelt preget av sesongarbeid og deltidsarbeid. I Voss er andelen innen varehandel, hotell- og restaurant som jobber mindre enn halv uke (20 timer) nær 37 prosent. Deltidsarbeid er imidlertid utbredt også i andre viktige sektorer. Reiselivet skiller seg for eksempel ikke dramatisk ut fra landbruk (32 prosent), offentlig sektor (23 prosent) eller annet/uoppgitt (35 prosent) når det gjelder andelen sysselsatte med deltidsbeskjeftigelse.

Betydelige økonomiske effekter av bygging av fritidsboliger

Det er store verdier involvert i utbygging i Voss. Den pågående og framtidige utbyggingen av fritidsboliger i kommunen er i stor grad basert på leiligheter og/eller store hytter i en konsentrert utbyggingsform med høy utnyttelsesgrad av de arealer som legges ut for bebyggelse (landsbykontekst), og i noen tilfeller utvidelser av eksisterende felter. Det er relativt få spredtbygde hytter eller hytter i små felt inne i eksisterende planer i Voss (bare ca 5 prosent av planlagt utbygging).

Et rimelig anslag på antall nye fritidsboliger per år vil ut fra kommuneplanen være ca 85 nye hytter i året i gjennomsnitt i perioden, og dette følger omtrent utbygningstakten de siste tre årene.

Hvor mange nye leiligheter som bygges, har vi ikke oversikt over, mens dagens utbud skulle tilsi ca 15 per år (bortsett fra de leilighetene som blir konvertert fra hotellkapasitet.) Inklusive leiligheter, blir det da altså ca 100 fritidsboliger i året fordelt på 70 hytter ved ski- og golfanleggene, 15 hytter ellers i Voss og 15 leiligheter (de fleste av disse ved anleggene).

Basert på prisantydning i salgsannonser anvender vi her en gjennomsnittlig salgspris på 3,9 millioner kroner på hyttene ved anleggene. For hytter ellers i Voss kommune anvender vi en snittpris på 2,5 millioner kroner. For leiligheter anvender vi en snittpris på 2,6 millioner kroner. Alt dette er priser for nye enheter.

I antatt salgsverdi gir dette nær 350 millioner kroner per år (tabell F).

Tabell F Antatt omsetningsverdi av nye fritidsboliger per år i Voss.

Type fritidsbolig	Antall hytter/leiligheter	Pris per enhet mill kr	Totalt millioner kroner
Hytter ved anlegg	70	3,9	273
Hytter ellers i Voss	15	2,5	37,5
Leiligheter	15	2,6	39
Sum	100		349,5

TØI rapport 950/2008

Når det gjelder tomtepriser, har vi anvendt en antatt pris på 500 000 kroner for (fortrinnsvis små og seksjonerte) tomter ved anleggene. Vi har videre antatt en tomtekostnad på 650 000 kroner i gjennomsnitt for større tomter ellers i kommunen (eksklusive vann, vei og strøm) for inneværende år. For leiligheter har vi antatt at utbyggerne i snitt kalkulerer inn en tilsvarende tomtekostnad per enhet med gjennomsnittspris på 550 000 kroner.

Vi har videre antatt en prosjektfortjeneste på 20 prosent på hytter ved anleggene i Bavallen, Myrkdalen og Nedkvitne -områdene, 15 prosent på hytter ellers i kommunen og 25 prosent på leiligheter (som i all vesentlighet bygges i alpinområdene).

Ut fra disse forutsetningene og kalkyler for material- og arbeidskostnader har vi i tabell G stilt opp en anslått fordeling av salgsinntektene. Den viser at av en samlet omsetning på 350 millioner kroner går 45 millioner til staten i form av merverdiavgift på materialer og tjenester, mens 53 millioner er inntekter ved salg av tomter i byggeprosjektene. Antatt overskudd på byggeprosjektene utgjør 70 millioner kroner. 89 millioner går til materialer og andre byggevarer og 92 millioner til byggefirmaer/håndverkere for det utførte arbeidet.

Tabell G: Inntektsfordeling lokalt og utenom Voss per år ved utbygging av fritidsboliger. Millioner kroner

Inntektsfordeling	Total omsetning	Lokal andel	Til utenbygds aktører	Prosentandel lokalt
Tomtesalg	53	48	5	90 %
Fortjeneste	70	50	21	70 %
Mva materialer/arbeid	45	0	45	0 %
Sum materialer	89	71	18	80 %
Sum arbeid	92	70	22	80 %
Totalsum	349	239	110	69 %

TØI rapport 950/2008

I tabellen gis også anslag på hvor mye av dette som er inntekter til personer/foretak i Voss. På grunn av utilstrekkelige data om den eksakte fordelingen av aktivitet på lokale og eksterne aktører, må disse fordelingene betraktes som et regneeksempel.

Beregningene har gitt følgende resultater:

- Av ca 53 millioner i tomtsalg tilfaller ca 48 millioner lokale grunneiere.
- Av ca 70 millioner i anslått prosjektfortjeneste tilfaller ca 50 millioner lokale utbyggere.
- De ca 92 millioner kronene som er kalkulert for arbeidet med å sette opp og innrede hyttene, tomtebearbeiding etc., fordeler seg etter forutsetningene ovenfor slik:
 - Ca 70 millioner kroner går til lokale foretak og til lokal arbeidskraft som er engasjert av utenbygds foretak
 - Ca 22 millioner kroner går til utenbygds foretak og til utenbygds arbeidskraft engasjert av lokale foretak.
- 80 prosent leveranser fra lokale produsenter og salgsledd utgjør ca 70 millioner kroner.

Totalt finner vi under disse forutsetninger at om lag 239 millioner av en samlet omsetning på omtrent 350 millioner kroner fordeler seg på lokale aktører (grunneiere, utbyggere, underleverandører og arbeidskraft). I tillegg vil det også genereres et vesentlig beløp i form av ulike skatteinntekter for kommunen.